

**Eski ve Yeni Arasında: Sultan III. Selim Yönetiminde
Osmanlı İmparatorluğu, Stanford J. Shaw, Çev. Hür
Güldü, Kapı Yayınları, İstanbul 2008, XIV+625 Sayfa, ISBN:
978-994-448-66-51**

Stanford J. Shaw, Stanford Üniversitesi'nden mezun olup yüksek lisansını tamamladıktan sonra, Ortadoğu Tarihi üzerine ikinci yüksek lisansını yaptı. Bir süre Oxford üniversitesinde bulundu ve bu süre zarfında Bernard Lewis, Paul Wittek gibi önemli hocalardan istifade etti. 1955-1956 yıllarında Mısır'a giderek burada Osmanlı Mısır'ı üzerine çalışmalara başladı, İstanbul Üniversitesi'nde bu çalışmaların devamını getirirken Ömer Lütfi Barkan, Zeki Velidi Togan, İsmail Hakkı Uzunçarşılı gibi Türk tarihçiliğinin önemli isimleriyle tanıştı. "The Financial and Administrative Organisation and Development of Ottoman Egypt 1517-1798" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Harvard ve Los Angeles üniversitelerinde dersler verdi ve 2000 yılında Bilkent Üniversitesi'nde Osmanlı ve Türkiye tarihi uzmanı olarak bulundu. Shaw, Türkiye ve Osmanlı'yı konu alan ve bir kısmı Türkçeye çevrilen pek çok akademik çalışmaya imza attı. Bu eserlerin başında "History of the Ottoman Empire and Modern Turkey" adlı çalışması gelmektedir. Shaw'ın "The Budget of Ottoman Egypt", "The Jews of the Ottoman Empire and the Turkish Republic", "Turkey and the Holocaust: Turkey's Role in Rescuing Turkish and European Jewry from Nazi Persecution", "Ottoman Egypt in the Age of the French Revolution", "The Ottoman Empire in World War I" adlı eserleri ve pek çok makalesi bulunmaktadır.

Shaw'ın burada tanıtımını yapacağımız eseri 1971 yılında Harvard University Press tarafından "Between Old and New: The Ottoman Empire under Sultan Selim III, 1789-1807" adı ile neşredilmiş ve Türkçe'ye 2008 yılında çevrilmiştir. Shaw bu eseri yazmasında asıl gerekçe olarak, Fransız Devrimi'nin Osmanlı'ya yansımalarını ve o dönemin Osmanlı Devleti'ni askerî, ekonomik, idarî, siyasî, iktisadî yönlerden ele almak olduğunu söylemektedir. Kitabın başlığında da dikkat çekildiği gibi III. Selim'in eski ve yeni arasında yani 'geleneksel ve modern dönem' arasında köprü işlevi gördüğünü söyleyen Shaw, Osmanlı ve yabancı arşiv belgelerini kullanarak ayrıntılı bir inceleme ile döneme ışık tutmuştur. Kitap giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. "Giriş" kısmında yazar, Osmanlı Devleti'nin yüzyıllardır karşı karşıya olduğu çürümeyi durdurmak için ıslahat girişiminde bulunduğunu; fakat bu girişimi başlangıçta, 'eskiye dönüş' olarak uyguladığından ıslahat girişiminin bir fayda sağlamadığını belirterek eski kurumların lağvedilip Batı tarzı yeni kurumların açılması şeklindeki anlayışın Tanzimat hareketiyle özdeşleştiğinden bahsetmektedir. Bu çerçevede III. Selim dönemi ıslahatlarını

sınırlı, gecikmeli ve başarısız olarak değerlendirilen Shaw, III. Selim'in çabaları ile Türk modernleşmesinin tohumlarının ekildiğini belirtmektedir.

“İslahat Öncesi” adlı birinci bölümün ilk kısmında Shaw; zayıflayan merkezî yönetim, adam kayırmacılık, yolsuzluk, anarşi, yerel eşkiyalar, ayanlar, malî denetimden yoksunluk gibi sonuçları olan iç çürümeye bir de Avrupa'dan habersizlik sonucu oluşan dış çürümenin eklendiğini belirtmiştir. Osmanlı'nın bu asırlardaki belirgin özelliğinin; kendi dünyalarına kapanmışlıkları ve bütün sorunların nedenini kendi uygulamalarının iyi işlenemediğine bağlamaları olduğunu tespit etmiştir. Bu anlayışa göre “gavur”un üreteceği bilgi ve yeniliğe her koşulda üstün olma varsayımı, en üst derecedeki ulema da görülmektedir. Osmanlılar bu düşünceler içinde kavrulurken; ordunun durumu git gide kötüleşiyor ve Avrupa savaşlardaki yenilgiler sonucu Osmanlı Devleti'nin artık eskisi kadar iyi olmadığını görüyordu. Ne var ki Osmanlılar 18. yüzyılda Avrupa'ya elçiler göndermeye başlayınca bu durumun farkına vararak askerî alanda ıslahat teşebbüslerinde bulunmuşlardı. Bu şekilde bir çerçeve çizen Shaw, bölümün diğer bir başlığı olarak Şehzade Selim'in Eğitimi ele almıştır. İslahat teşebbüslerine bizzat şahit olan III. Selim'in şehzadelik döneminde askerî alana ilgi duyduğundan bahseden Shaw, kafes uygulaması sırasında bile şehzade Selim'in Ebubekir Ratıb Efendi, Hüseyin Ağa, Şakir Ağa gibi isimler vasıtasıyla Avrupa elçilikleri ile iletişim halinde olmasının şehzadeye özgür bir ortam sağladığını belirtmektedir. Bu süreçte Selim'in Fransız elçilerden gördüğü yakınlık tahta çıktıktan sonra sultanın Fransız yanlısı siyasetinin temelini teşkil etmiştir.¹[s.3-23]

“*Rusya ve Avusturya'yla Savaş (1787-1792)*” adlı ikinci bölümün başlangıcında Shaw, III. Selim tahta çıktığında Rusya ve Avusturya ile olan savaşın sürdüğünden ve bu ortamda ıslahat planlarının rafa kaldırılmak zorunda olduğundan bahsetmiştir. Bu dönemdeki savaşların ve diplomatik zaferlerin sultanın ilerleyen zamanlardaki başarı ve başarısızlıklarının arka planını oluşturduğundan dolayı bu hususu önemli gördüğünü ifade etmiştir. Savaşta Rus-Avusturya planlarından bahseden Shaw, Fransa'nın da bu planın içine girerek Osmanlılara yapılan yardımları kestiğine ve Rusya'nın savaşta kazanımlarına değinmektedir. Rusların kışkırtma hareketlerine bir de Eflak ve Boğdan müdahaleleri eklenince Osmanlı Devleti savaş ilan etmek durumunda kalmıştır. Shaw, Rusların bu tepkiden çekindiklerini ve ilk kez rolleri değiştirdiklerini belirtmiştir. Takip eden başlıkta *Avrupa diplomasisinde savaş sona erdirmeye yönelik çabaları* ele almakta; bu çabaların en önemli nedeni olarak da Fransız Devrimi'ni göstermektedir. Bu ortamda Avrupalı dostların yardımı olmadan hedeflerine ulaşamayacağını farkında olan III. Selim, Prusya ve İsveç ile ittifak anlaşması yapmıştır. Bu süreçte Şerif Hasan Paşa'nın sadrazam olması ile devletin idari kademesinde önemli değişiklikler meydana gelse de Osmanlıların savaş

¹ Eserin tanıtımına temel alınan Türkçe çevirisinde içindekiler kısmında “I. Abdülhamid'in Dönemindeki Savaşın Kökenleri” yanlışlıkla birinci bölümde gösterilmiştir.

hazırlıkları devam etmiştir. Ancak 1790 savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya karşı koyabilecek askeri mühimmatının olmadığına, askeri yardımların gönderilmesiyle durumun düzeltilmeye çalışıldığına ve akabinde Avrupa'nın müdahalesiyle barışın tesis edildiğine değinen Shaw, Reichenbach Konferansı'nın Avrupa diplomatik ilişkilerinde bir dönüm noktası olduğunu belirtmiştir. Böylesine önemli olan bu konferansa Babiali temsilcileri davet edilmemiş ve bilgi verilmemiştir. Buna rağmen Osmanlılar tarafından anlaşma onaylanmış ve ardından Avusturya ile Zıştovi, Rusya ile Yaş Anlaşması imzalanmıştır. Küçük Kaynarca Anlaşmasının devamı niteliğinde olan Yaş Anlaşmasının üzerinde duran yazar, Babiali'nin Fransız Devrimi ve Avrupa diplomasisi sayesinde devletin zayıflığının farkına vararak daha büyük zararlardan kurtulduğundan bahsetmiştir. [s.27-92]

“III. Selim'in Nizam-ı Cedit'i” başlıklı üçüncü bölümünün ilk kısmında 1789-92 yılları arasında yapılan ıslahat hareketleri anlatılmıştır. Sultan Selim'e göre, geleneksel kurumlar iyi işlemediği için imparatorluk zor durumdaydı; disiplin ve sadakat yeniden tesis edilmeli, nihayetinde kurumlar eski verimli haline getirilmeliydi. Ayrıca, Batıda geliştirilen modern teknik ve silahların benimsenmesi, bunları kullanabilecek yeni askeri kurumların oluşturulmasını da zorunlu kılmaktaydı. Bu çerçevede 1789 yılından itibaren istişare amacıyla kurulan Meclis-i Meşveret oluşturulmuş ve böylece ıslahat süreci başlatılmıştır. Kökleri derinlerde yatan ve bu tür tedbirlerle düzelmeyeceği aşikâr olan hastalığın “özüyle değil, görünümüleriyle uğraşıldığını” belirten Shaw, savaş döneminde yapılan ıslahatlarda sadece Humbaracı ve Lağımıcı ocaklarında başarı sağlandığını belirterek, ıslahat hareketlerinin zorluğuna rağmen Sultanın pes etmeden devamlılık getirdiğinden de bahsetmiştir. Yazar, “Islahatçılar” alt başlığında, ıslahat kadrosunun oluşumunu ve ıslahat tasarılarını ortaya koymuştur. Shaw'ın “mutfak kabinesi” olarak tanımladığı, “Nizam-ı Cedit'in itici gücü ve bel kemiğini” oluşturan ıslahatçılar “Batı'yı güçlendiren şeyin doğru biçimde uygulandığında Doğu'yu da güçlendireceğini” savunmuş ve yenilikler konusunda itici güç olmuşlardır. III. Selim'in iktidarı sırasında ne yapılması gerektiğine karar veren ve yeni mevzuatları hazırlayan ıslahatçı kadro, savaş döneminde dahî divana yazılı raporlar sunmuştur. Tüm raporların hemfikir olduğu hususun “askerî alandaki çürüme” olduğunu belirten Shaw, ordudaki belli başlı mevkilerin niteliklerine ya da tecrübesine bakılmaksızın en yüksek fiyatı verene satıldığını belirterek bu durumun “çürümenin nedeni mi yoksa sonucu mu” olduğunun tartışılmadığını eleştirmiştir. Tatarcık Abdullah Efendi ve Ebubekir Ratib Efendi'nin fikirlerinin III. Selim gibi liberal düşünceli bir sultan için bile devrimci fikirler olduğunu belirten yazar, rapor sahiplerinin bu vasıta ile kendi nüfuzlarını artırmak ve sultanın gözüne girmek amacıyla yazdıklarının da altını çizmiştir. [s.95-147]

Askeri Islahatlar alt başlığında, ordu için yapılan ıslahat hareketlerinin sık sık tekrarlanmasını “hükümetin gereklerini uygulamada düştüğü zorluğun

göstergesi” olarak değerlendiren Shaw, yapılan reform hareketlerinin yeniçeriler tarafından kanlı muhalefetle karşılandığını belirtmiştir. *Nizam-ı Cedit Ordusu* alt başlığında yazar, III. Selim döneminin en başarılı alanının Nizam-ı Cedit ve İrad-ı Cedit reformları olduğunu belirtmiştir. Sultan mevcut orduyu onarmaya çalışsa da asıl umudu Nizam-ı Cedit ordusu olmuştur. Avrupalı gözlemciler tarafından takdire şayan görülen yeni ordu, yalnızca Anadolu’dan toplanan askerlerden oluştuğundan *“Türk tarihinde eşi olmayan”* bir ordu olarak değerlendirilmiş, Osmanlıların Nizam-ı Cedit sayesinde düşman kuvvetleriyle eşit koşullarda savaşabileceğini de belirtmiştir. Öyle ki Nizam-ı Cedit ordusunun 1799’da Bonapart komutasındaki Fransız ordularına karşı elde ettiği başarı, yeni ordunun halk açısından kabulü için önemli bir etken oluşturmuştur. Ancak Shaw bu başarılarla rağmen muhalif kesimlerin boş durmadığını, reform çabalarını boşa çıkarmaya çalıştıklarını belirtmiştir. [s.148-184]

Yazar *Teknik Islahatlar* başlığı altında, *“askeri yapının islah edilmesi ya da teşkilatlandırma hareketleri ne kadar başarılı olursa olsun bunlar askerlerin kullanacakları silah ve teçhizatlarla desteklendiğinde gerçekten etkili olabileceğinden”* bahsederek, Batıda kullanımı zor ve ağır olan ilkel araçların yerini kolaylıkla taşınabilen hafif ve çakmaklı ateşleme sistemine bıraktığını; ancak Osmanlılardaki *“Avrupa’ya karşı korumacılık”* ve *“gavura ait olan her şeye karşı bir tür küçümseme”* anlayışının yeni silah kullanımını engellediğini belirtmiştir. Bu çerçevede ilk olarak tophanenin modernizasyonuna değinen Shaw, III. Selim’in teknik gelişmelerde en başarılı olduğu alanın *‘barut imalatı’* olduğunu belirtmiş ve askeri teknik eğitim çerçevesinde teknik okulların açılmasını da değerlendirerek *Mühendishane-i Sultani, Mühendishane-i Berri Hümayun* gibi eğitim kurumları ile *“Modern ve islahatçı bir nüvenin meydana geldiği”* tespitinde bulunmuştur. Osmanlı Donanmasının Canlandırılması alt başlığında genel çerçevede donanmanın durumundan bahseden yazar, Küçük Hüseyin Paşa’nın donanmadaki gelişimlerle ilgili faaliyetlerine değinerek, yapılan çalışmalar neticesinde Osmanlı donanmasının *“kara ordusunun aksine Avrupa donanmalarıyla rekabet edebilecek nitelikte”* gelişme gösterdiğini belirtmiştir. Donamadaki reformlar çerçevesinde, bulaşıcı hastalıklara, özellikle veba hastalığına karşı gemilerde hastane inşa edildiğinden bahseden Shaw, bu tedbir ile *“yüzyıllardır vebayı sorgusuz kabul etmiş olan Osmanlı ülkesine ilk defa karantina fikri gelmiş ve böylece modern ilke ve yöntemlere dayalı düzenli bir kamusal tıp hizmetinin Osmanlı Devleti’nde ilk defa III. Selim döneminde görüldüğünü bunun da “askeri reform” kanalı ile olduğunu belirtmiştir.* [s.185-224]

Shaw, III. bölümün *İdari, Ekonomik ve Sosyal Islahatlar* alt başlığında ilk olarak rüşvet, iltimas, yolsuzluk, ihmal, kayırmacılık ve zulüm konularını ele aldıktan sonra mali ve idari manada bir merkezi yapı olmadığını belirterek 1793’teki islahat çabalarını ele almış, bu çabaları III.Selim’in *“en başarılı ve somut programı”* olarak niteleyen yazar imparatorluğun en büyük şehirlerinde hububat ve kahve teminine yönelik düzenlemeler yapıldığını da belirtmiştir. Ancak fiyat

artışları ve açılığın, III. Selim'in islahatlarına karşı halk tarafından gittikçe artan bir husumet oluşturduğunu, Babialı'deki Avrupalı temsilcilerin idealist düşüncelerine rağmen "XIX. yüzyıla damgasını vuracak bir politika" gütmeye başladığını vurgulayarak Avrupalıların "gerçekte köklü nitelikte olan islahatlara, geleneksel imtiyazları tehlikeye düşeceği için karşı çıktıklarını, dolayısıyla pek çok yönden Osmanlı yönetici sınıfının tutucu kanadı kadar, gerçek islahatların muhalifi ve kendi çıkarlarının güçlü savunucuları" olarak III. Selim'in islahat çabaları karşısında bir dış engel oluşturduklarını vurgulamıştır.[s.225-242]

Yazar III. Bölümün son kısmında "Batıya Açılan Pencere" başlığı altında III. Selim'in islahat hareketlerinin sınırlılığına rağmen haleflerine yeni ufuklar açarak onlara kılavuzluk etmesi ve Batı'nın farkında olunması noktasında bir dönüm noktası teşkil ettiğini belirtmiştir. Batı tarzı eğitimlerin verilmeye başlanmasıyla, geleneksel "Osmanlı sisteminin sınırlılıkları" ortadan kalkmış olup yine benzer şekilde diplomasi kavramının da reform sürecinde 'sürekli diplomasiye' dönüşümü sağlanmıştır. Bu çerçevede Viyana, Londra, Paris ve Berlin gibi Avrupa başkentlerine elçilikler açılmış, ancak bu elçiliklerin önemli raporlar tanzim edemediklerini ve İstanbul ile verimli bir iletişim kuramadıklarını belirterek Osmanlı diplomasisinin kurumsal eksikliklerinden bahsedilmiştir. Islahatlara yön veren Batılı fikirler hakkında genel değerlendirmede bulunan Shaw, "III. Selim ve çevresindekilerin bazı yönlerden Avrupa'yı taklit etmeye çalışmaları ve bu çalışmalarının hükümdarlar ve tebaa arasında bir dereceye kadar destek görmesi az ya da çok etkin olduğunu gösterir" tespitinde bulunmuştur. "Islahatların çoğu aslında zamanın gereklerine karşı verilmiş geleneksel Osmanlı tepkileriydi ve 1807 de III. Selim'in tahttan nispeten kolaylıkla indirilmesi idarecilerin ve tebaasının tam desteğini alamadığını göstermiştir." yorumunu getiren yazar, III. Selim dönemi islahatlarının geleneksel karakterini bir kez daha vurgulamıştır. [s.270-272]

"İmparatorluğun Dağılışı İç İsyanlar ve Savaşlar 1792-1807" başlıklı bölümde yazar iç isyanlardan bahsederken, Osmanlı Devleti'nin zayıflamasının ilk nedenini "merkezi idarenin taşraya tam hâkim olmaması" şeklinde açıklamış ve ayaklanmaların çoğunun ayanlar ve eşkıyalar tarafından çıkarıldığından bahsetmiştir. Bu dönemde Babialı'nın isyanları bastırmaya gücü yeteceği halde bunu başaramadığını söyleyen Shaw, Babialı'nın yaptığı tek şeyin haraç gelirlerini ve asker yardımlarını sürdürmek adına "ayanların sadakatini ve dostluğunu muhafaza etmeye çalışmak olduğunu" belirtmiştir. Anadolu'da ve Balkanlarda ayanların, Arap Vilayetlerinde Suud ordusunun ve Vehhabi hareketlerinin artışını ele alarak "III. Selim'in bu tehlikelerin farkında olmadığını" ifade etmiştir. Doğu Sorunu alt başlığında Shaw, Fransız Devrimi fikirlerinin Osmanlı Devleti için alt üst edici olmasına karşı bunu engelleyecek tedbirler alınmadığını belirtmiştir. Sultanın Fransa'ya şehzadelik döneminden beri ilgi duymasına rağmen islahatlar için taraflardan birini tutmaktan kaçınarak, "hırs ve çıkarlarını birbirlerine karşı kullanarak geride durmayı" tercih etmiştir. Mısır'ın işgalinden sonra III. Selim'in İngiltere ve Rusya'ya yaklaşması Doğu Sorunu için yeni bir aşama oluşturmuştur. Bu süreçte III. Selim güçleri birbirine karşı kullanmayı tercih etmiş

ancak mümkün olduğunca “Fransızlarla ittifakı yeniden kurmayı” önclemiştir. Nitekim III. Selim Ruslar ve İngilizlerin çatışmasıyla parçalanmış üçlü ittifaktan istifade ederek 1802 Paris Antlaşması ile Fransa-Osmanlı münasebetleri yeniden başlamış; Fransa ise Mısır’ın işgaliyle kaybettiği konumunu, Karadeniz ve Boğazlar da ayrıcalıklar elde ederek geri kazanmıştır. [s.322-377]

İmparatorluğun Parçalanması alt başlığında Shaw, Anadolu, Arap Eyaletleri ve Balkanlardaki isyanlar doğrultusundaki hâkimiyet mücadelelerinden ayrıntılarıyla bahsetmiştir. Anadolu da hâkim güç olan Tayyar Paşa sınırlarını Bursa’ya kadar genişletirken, Arap Eyaletlerinde ise Vehhabiler Mekke ve Medine’ye kadar ilerlemişti. Balkanlarda da durum farksızdı; Batı da üçlü ittifak savaşı sürerken Yanyalı Ali Paşa, hâkimiyet alanını neredeyse İmparatorluk boyutuna çıkarmış, Pazvandoğlu ise Sırbistan üzerine birliklerini sefere göndermişti. Sırpların bağımsızlıklarını ilan etmesi hakkında Shaw, “Osmanlı’nın kaderi Avrupa güçlerinin eline geçmişti ve diplomasi en az savaş alanında kazanılan zaferler kadar etkili olacaktı. Dönemin Osmanlı diplomasisinin en belirgin özelliği olarak; Mısır’ın işgali üzerine oluşan ittifakları tersine çevirmek ve ulusal çıkarlar doğrultusunda, uzun vadeli eski ittifaklara dönmektir” tespitinde bulunmuştur. 1802-1807 yılları arasında Doğu Sorunu başlığı ile dönemin önemli gelişmelerini analiz eden yazar, ilk olarak Osmanlı Devleti’nin dış ilişkilerine, Sırbistan meselesine değinmiş, Nizam-ı Cedid’in akıbetinde önemli etkisi olan Edirne Vakasını da incelemiş son olarak Fransa’ya karşı Osmanlı Devleti’nin müttefiki olan Rusya ve İngiltere ile 1806’da başlayan savaşa değinmiştir. [s.447-502]

“Tepkinin Zaferi” adlı V. Bölümde yazar ilk olarak Osmanlı ıslahat politikalarından bahsetmiştir. “III. Selim’in uğraşmak zorunda kaldığı iç ve dış sorunlar hiç şüphesiz ıslahatları hem sınırladı hem de baltaladı” tespitinde bulunan Shaw, kronik asayişsizliğin, düzen bozukluğunun şehir ve köylerde olağan hale geldiğinden bahsederek, bu koşulların üstüne bir de Vehhabi ve Sırp isyanları, Pazvandoğlu, Yanyalı Ali Paşa, Tayyar Paşa ve Cezzar Ahmet Paşa’nın zafer haberleri eklenince, ıslahatlara karşı olan tepkinin daha da arttığını belirtmiştir. Bu süreçte Sultan Selim’in zayıf kişiliği hakkında da değerlendirmeler yaparak sultanın ıslahat sürecini doğru yönetmediğini belirten Shaw, III. Selim iktidarının en büyük trajedisi olarak “Devletin ileri gelenlerinden oluşan üst kadronun ulaşmak istedikleri siyasi emellerine” işaret etmekte ve “ıslahatçı kadronun birbirlerine karşı güç mücadelesi halinde olmasının” kronik bir siyasi istikrarsızlık tablosu ortaya çıkardığını belirtmiştir. Bu şartlar altında Sırp isyanının başarıya ulaşması, Arabistan da Vehhabilerin yeni saldırılar düzenlemesi ve en önemlisi de yeni bir Rus işgali tehlikesinin belirmesi üzerine III. Selim ıslahat programını rafa kaldırmak zorunda kalmıştır. Çanakkale Boğazı’nın Rus ablukaları altında olması nedeniyle İstanbul’daki koşulların kötüleşmesinin ıslahat muhaliflerinin eline bir koz verdiğini belirten Shaw, Haremeyn’e yönelik Vehhabi saldırılarının ve İngilizlerin Mısır’ı işgalinin Selim’in itibarını sarstığını belirtmiştir. Bu tabloda Sultan Selim’in “kafirlerle iş birliği yaptığı, başımıza pek çok felaketler getirdiği, sünnete uymadığı, ulemayı küçümsediği gibi iddiaların” Kabakçı Mustafa’nın

başında olduğu bir güruh tarafından dillendirilmeye başlaması, bunun Şeyhülislam Ataullah Efendi'nin fetvasıyla karşılık bulması üzerine Sultan Selim tahttan indirilip, IV. Mustafa'nın tahta geçmesi üzerine Rusçuk'ta III. Selim'i tekrar tahta çıkartmaya yönelik yapılan faaliyetler sonuçsuz kalmış ve ıslahat muhalifleri III. Selim'i öldürerek bir süreliğine ıslahat teşebbüslerinin önüne geçmekte muvaffak olmuşlardır.[s.503-560]

Shaw'ın son kısımda da belirttiği gibi, III. Selim imparatorluğa yeni kurumların, uygulamaların ve fikirlerin gelişine şahitlik etmiş, bu da eski ıslahat kavramının yerine yenisinin geçtiği bir süreç başlatmıştır. Fransız Devrimi'ne denk gelen bu dönemde Osmanlı ıslahat fikirlerini belirleyen 'demir perde' indiğinde Osmanlılar Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve sosyal gücünü görmeye başlamış ve bu çerçevede yeni bir ıslahat anlayışı da geliştirmeye başlamışlardır. Shaw, Osmanlı ve Avrupa arşivlerinin zengin literatüründen istifade ederek hazırladığı bu çalışmada III. Selim'in ıslahatları, iç ve dış politikası, savaşlardaki durumu, Nizam-ı Cedit'in kuruluşu, donanma, elçilikler, isyanlar, ıslahatçılar, eyaletler ve ayanların durumu gibi farklı başlıklar altında III. Selim dönemine ışık tutmaktadır. Bu sayede eser alanının en önemli kaynakları arasındaki yerini muhafaza etmektedir.

Kübra AKOĞLU,
Samsun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi,
kubraakoglu12@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4751-516X.